

MARIJAN ĐUZEL, klavir

Program:

Wolfgang Amadeus Mozart:

Fantazija za klavir u c-molu, K. 475

Sonata za klavir br. 14 u c-molu, K. 457

Molto allegro

Adagio

Allegro assai

Frédéric Chopin

Poloneza-fantazija br. 7 u As-duru, op. 61

Franz Liszt

Totentanz: parafraza na sekvencu Dies Irae, za klavir, S 525

Dopuštajući si da mu sama ekspresija bude nit vodilja, već od početnih taktova, ispunjenih kromatikom i nedefiniranim harmonijskim odnosima, **W. A. Mozart** (1756.-1791.) vodi nas u tajanstvene, dramatikom ispunjene glazbene predjele **Fantazije u c-molu, K. 475**. Skladao ju je u Beču 1785., a u njoj se jasno osjećaju utjecaji ranijih majstora, J. S. Bacha i C. P. E. Bacha. Dramatični kontrasti pojedinih odjeljaka, umetnutih u sveudilj ipak blag i neopterećen protok četiriju odjeljaka skladbe u različitim tempima - *Adagio*, *Allegro*, *Andantino* i *Più Allegro*, ukazuje na improvizacijski karakter skladbe, što i jest bit žanra fantazije, nasuprot vrlo definiranoj arhitektonici sonate. Fantazija u c-molu objavljena je u prosincu 1785. objavljena zajedno s Klavirskom sonatom u c-molu, pod nazivom *Fantaisie et sonate pour le forte-piano, op. 11*, te je zamišljena kao njezin svojevrsni preludij.

Sonata za klavir, br. 14, u c-molu, K. 457, drugi dio izvornog *opus* 11, nastala je oko pola godine prije Fantazije, sredinom listopada 1784. godine. Posvećena je njegovoj učenici Theresi von Trattner, supruzi Mozartova stanodavca, Thomasa von Trattnera. Dok je početak Fantazije misteriozan i nedefiniran, u Sonati je prva tema odmah snažno izražena u oktavama i potvrđena ponavljanjem. Nježan tok Fantazije u Sonati prerasta u uzburkan i dramatičan, čija gesta podsjeća na opernu, posebno u nježnom *Adagiu*, dok čeznutljiva prva tema finalnog stavka *Allegro assai* i nemiran karakter druge teme nagovještavaju romantičarske osjećaje, na koje će se gotovo neposredno nadovezati Beethoven u svojoj *Patetičnoj* sonati. S obzirom da je Mozart vrlo pažljivo birao tonalitete, neobičan je izbor c-mola u ovoj sonati. To je jedna od samo dvije sonate koje je skladao u molskom tonalitetu – prva je bila Sonata u a-molu, br. 8, K 310, iz vremena kada je umrla Mozartova majka. Odabir c-mola ukazuje na vrlo intimnu prirodu i ove Sonate K. 457.

Zakučasta forma i kompleksna harmonija čine **Polonezu-fantaziju br. 7 u As-duru, op. 61** **Frédérica Chopina** (1810.-1849.) jednim od najneobičnijih i najmodernijih Chopinovih djela, koje je isprva, nakon što je nastalo 1846., bilo slabo prihvaćeno, premda su veliki interpreti dvadesetog stoljeća poput Arthura Rubinsteina, Claudija Arraua ili Vladimira Horowitza uvidjeli njegovu izuzetnu

vrijednost. Ritamski obrazac i melodijski karakter poloneze u ovom primjeru kasnog Chopinova stila, toliko je rastočen i slobodno tretiran, da je ideja fantazije ono što dominira strukturom skladbe. Tema poloneze iznesena u prvom, *plesnom* dijelu skladbe, stalno se varira i razvija, da bi srednji dio u H-duru donio koralnu melodiju nad bogatom basovskom dionicom. Poloneza se vraća na kraju skladbe, s novim materijalom, a u kadenci se u briljantnoj maniri isprepliću teme iz uvoda i *Lento* odjeljka.

Fascinacija doba romantizma svime što je bilo srednjevjekovno, a posebno legendama koje su uključivale svijet onostranog, nije zaobišla ni **Franza Liszta** (1811.-1886.). Daleko više negoli je to propisivala moda, Liszta je fasciniralo onostrano, do te mjere da je još kao mladić posjećivao opskurna mjesta poput azila, umobolnica ili tamnica u kojima su bili osuđenici na smrt, kako bi dobio nadahnuće za brojna svoja djela u kojima je smrt imala glavnu ulogu. Osim djela ***Totentanz: parafraze na sekvencu Dies Irae***, puno je skladbi koje svjedoče o toj neobičnoj opsesiji. *Totentanz* ili *Mrtvački ples* originalno je djelo za klavir i orkestar, S, 126 – Liszt ga je zamislio već 1838., a dovršio 1849. Naknadno ga je preradio za dva klavira (S. 652) 1853. i za klavir solo (S. 525) 1859. godine. Način na koji Liszt tretira, odnosno varira srednjevjekovnu sekvencu *Dies irae*, u kojoj se zorno opisuje Posljednji sud, kompleksan je, prožet snažnim, fizičkim senzacijama zvuka, koje kao da uz arhaičnu koralnu melodije i teksta, žele oživjeti i cijelu povijest njezinih slikovitih odjeka u raznim umjetničkim tvorevinama bogobojaznih autora. Liszt temu provodi kroz niz varijacija, skladajući u rasponu od mračnog, gotovo ironičnog, zvuka, u kojemu, u udaraljkaški tretiranom slogu klavira, katkad kao da se čuje kloparanje kostura u mrtvačkome plesu, pa do anđeoskih zvukova transparentnih figuracija, akorda i *arpeggia* u nekim drugim varijacijama.